

№ 19.

Warszawa, dn. 9 maja 1931 r.

Ogóln. zbioru № 474.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych: Wiceprezes Rady Związku inż. S. J. Okolski.
Redaktor odpowiedzialny inż. Maurycy Chorzewski.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Krak. Przedmieście 5 m. 7, tel. 714-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“.

Prenumerata wynosi z przesyłką w kraju: zł 5 kwartalnie. Numer pojedynczy gr. 50.

Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY“ bezpłatnie.

TREŚĆ NUMERU: *Ulgi taryfowe przy przewozie maszyn i narzędzi rolniczych.—Udzielanie urlopów w okresie wypowiedzenia.—Pobór zaległości podatku majątkowego.—Zebranie Grupy Producentów Mebli Żelaznych i Metalowych.—Potrzeba organizacji odlewnictwa handlowego.—Meble stalowe w zameczku p. Prezydenta Rzplitej w Wiśle.—Ze Zrzeszenia Przedsiębiorstw Radjotechnicznych.—Porozumienia w przemyśle.—Stosunki handlowe z Wenezuelą.—Wiadomości z zagranicy.—Ceny.—Patenty.*

ULGI TARYFOWE PRZY PRZEWOZIE MASZYN I NARZĘDZI ROLNICZYCH.

Celem przyjęcia z pomocą rolnictwu przy zakupie maszyn i narzędzi rolniczych, Polski Związek Przemysłowców Metalowych podjął starania o obniżenie taryfy przewozowej na maszyny i narzędzia rolnicze.

Akcja ta, prowadzona przez Grupę Maszyn i Narzędzi Rolniczych, pozwoliła Związkowi zgromadzić bardzo poważny materiał na dowód, że obowiązuje taryfy przewozowe zbyt silnie obciążają tę gałąź produkcji i że w szeregu wypadków stawki przewozowe sięgają ponad 20% wartości danej maszyny.

Wniosek, zmierzający do obniżenia odnośnych stawek przewozowych o dwie klasy, złożony został Państwowej Radzie Kolejowej na posiedzeniu Komitetu Taryfowego Rady. Wniosek ten zyskał przychylnie poparcie zarówno podkomisji, jak i plenum Komitetu Taryfowego. Również Ministerstwo Komunikacji ustosunkowało się przychylnie do wniosku, a pan dyr. Departamentu Taryfowo-Handlowego, inż. Taszycki, przyrzekł delegatom Grupy Fabryk Maszyn i Narzędzi Rolniczych, że w każdym razie postara się, aby pewne ulgi taryfowe przy przewozie maszyn i narzędzi rolniczych zastosowane były jeszcze przed 1 kwietnia r. b., to jest przed rozpoczęciem sezonu wiosennego.

Istotnie w № 11 Dziennika Taryf i Zarządzeń Kolejowych z dnia 23 marca r. b. oraz w następnych się Dziennikach Taryf, to jest w № 12 i № 14 ukazało rozporządzenie p. Ministra Komunikacji, wprowadzające nową taryfę wyjątkową H 12, której treść podajemy.

Taryfa wyjątkowa H 12.

1. Przedmiot.

A. Maszyny i aparaty do uprawy roli, łąk, siewu, pielęgnowania roślin, ręczne lub sprężajowe poz. 1341 a) K. t.

Maszyny do omlotu zbóż i nasion, ręczne poz. 1343 a) K. t.

Maszyny do czyszczenia, gatunkowania, suszenia, odkażania zbóż, nasion i ziemiopłodów, ręczne poz. 1344 a) K. t.

Maszyny do przygotowania paszy, ręczne poz. 1345 a) K. t.

B. Maszyny i aparaty do uprawy roli, łąk, siewu, pielęgnowania roślin, silnikowe, pozycja 1341 b) K. t.

Maszyny do sprzętu zboża i ziemiopłodów poz. 1342 K. t.

Maszyny do omlotu zbóż i nasion, silnikowe poz. 1343 b) K. t.

Maszyny do czyszczenia, gatunkowania, suszenia, odkażania zbóż, nasion i ziemiopłodów, silnikowe poz. 1344 b) K. t.

Maszyny do przygotowania paszy, silnikowe poz. 1345 b) K. t.

Kieraty, maneże i przystawki do nich poz. 1346 K. t.

Maszyny i przyrządy do wydobywania pni drzewnych poz. 1347 K. t.

Maszyny i przyrządy do wydobywania i prasowania torfu poz. 1348 K. t.

Maszyny i przyrządy mleczarskie poz. 1349 K. t.

Przyrządy pszczelnicze poz. 1350 K. t.

C. Wszelkie inne maszyny i aparaty rolnicze, ogrodnicze, mleczarskie i pszczelarskie, oprócz osobno wymienionych, oraz ich części poz. 1351 K. t.

2. Obszar ważności.

Od stacji: Biała Podlaska, Bliżyn, Bydgoszcz, Chełm, Chełmno, Częstochowa, Grudziądz, Inowrocław, Kielce, Koło, Konin, Końskie, Kutno, Lublin, Łochów, Łomża, Łódź, Międzyrzec, Ostrów Wlkp., Ostrowiec n/K., Pabjanice, Pleszew, Płock, Radziwie, Płońsk, Poznań, Przemyśl, Radom, Radomsko, Sadowne, Sierpc, Suchedniów, Trzebinia, Warszawa, Włocławek, Wyszków, Zawiercie, Zegrze, do wszystkich stacji P. K. P. i kolei prywatnych, wymienionych w Wstępie: punkt II—2 litery B, C i punkt II—3.

3. Opłaty.

Do A. Opłaty klasy 8 a, b, c.

Do B. Opłaty klasy 6 a, b, c.

Do C. Opłaty klasy 5 a, b, c.

4. Warunki stosowania.

Ogólne. Stosowanie tar. wyj. A 1 dozwolone.

Jak wynika z powyższego rozporządzenia, taryfa przewozowa została obniżona o jedną klasę. Obniżka ta dotyczy tylko stacji nadawczych, przy których znajdują się fabryki maszyn i narzędzi rolniczych, a które wymienione są w p. 2 rozporządzenia. Przewóz maszyn i narzędzi rolniczych, nadawanych z innych stacji, nie korzysta z taryfy wyjątkowej.

Normalna taryfa przewozowa zostanie podniesiona o jedną klasę, tak że różnica w taryfikacji przewozowej pomiędzy maszynami nadawanymi na stacjach objętych powyższym rozporządzeniem a wszystkimi innymi wynosić będzie dwie klasy taryfowe.

St. Gr.

UDZIELANIE URLOPÓW W OKRESIE WYPOWIEDZENIA.

Sfery gospodarcze stały zawsze na tem stanowisku, że skoro pracodawca wypowiada pracownikowi pracę przed wykorzystaniem przez niego urlopu, winien udzielić mu urlopu w okresie wypowiedzenia. Podstawą tego stanowiska była zasada, iż celem ustawy jest zapewnienie pracownikowi urlopu w naturze, a skoro umowa o pracę ma być po upływie 2 ch tygodni (względnie 3 miesięcy) wypowiedzenia rozwiązana, urlop może być udzielony w naturze tylko w okresie wypowiedzenia, gdyż po upływie tego okresu pracownik nie jest już z danym pracodawcą związany umową, czyli przestaje być jego pracownikiem. Natomiast jeżeli w okresie trwania umowy o pracę przed upływem okresu wypowiedzenia pracownik zażądał urlopu i udzielenia urlopu mu odmówiono, to może on się domagać odszkodowania za niewykorzystany urlop.

Odmienne stanowisko w tej kwestji zajmowała inspekcja pracy i sądy pracy, które w różny sposób starały się umotywić niedopuszczalność udzielania urlopów w okresie wypowiedzenia, przyczem przeważnie wysuwane były argumenty natury nieprawidłowej, jak np. względ, że urlopowany będzie musiał w czasie urlopu starać się o pracę, skutkiem czego urlopu nie będzie mógł należycie wykorzystać i t. p.

Wprawdzie już dość dawno została przez Sąd Najwyższy wyrażona teza (S.N.I. 24.VIII.1927 r. 1061/26), że ustawa o urloпах ani inny żaden przepis prawa nie zabraniają, aby w razie rozwiązania umowy o pracę czas należnego odchodzącemu pracownikowi urlopu nie mógł się mieścić w okresie między dniem wypowiedzenia pracy, a dniem ustania stosunku służbowego, jednakże teza ta nieumotywowana szczegółowo, (wyrok S.N. nie został opublikowany w wydawnictwie urzędowym) naogół nie była przez Sądy Pracy honorowana.

Dlatego też niezmiernie ważne i pożądane było wypowiedzenie się zasadnicze S. N., jakie nastąpiło w tej sprawie (S.N.III. z dn. 28.V.1930 r. Rw. 2429/29). Sąd Najwyższy orzekł mianowicie w sprawie, dotyczącej zwolnienia pracownika umysłowego, że o ile wypowiedziano pracę na 3 miesiące naprzód, nie żądając od pracownika pełnienia w tym czasie służby, to pracownikowi nie należy się dodatkowe wynagrodzenie za niewykorzystany w tym samym roku urlop. Zdaniem Sądu Najwyższego pozwana byłaby niewątpliwie wolna od zapłaty za urlop, gdyby w czasie wypowiedzenia uwolniła pracownika od pracy na miesiąc, żądając aby w okresie 2 miesięcy pracował.

Szczegółowe uzasadnienie takiego rozstrzygnięcia sprawy podajemy poniżej dosłownie:

„Urlopem jest czas, oznaczony w ustawie z 16 maja 1922 r. L. 40, poz. 334 Dz. U. Rz. P., wolny od pracy umownej, opłacony przez pracodawcę. Wedle teży ustawy należał się powodowi w r. 1926, jako urlop, wolny od pracy czas jednego miesiąca (art. 2/3 cyt. ust.).

Powód przyznał, że zgodnie z wolą pracodawcy wolny był w 1926 r. od pracy umownej w czasie od 20 kwietnia do 31 lipca, zatem przez czas przeszło 3 miesiący i za ten czas, jak ustalono, zapłacił mu pracodawca pełne wynagrodzenie umowne.

Dla istoty urlopu jest obojętne, czy czas wolny od pracy, a opłacony przez pracodawcę, strony

nazwały lub nie nazwały urlopem, byleby wolności od pracy nie uzasadniał inny tytuł ustawowy, lub umowny np. choroba pracownika.

Wypowiedzenie służby nie zwalnia pracownika od pracy po dzień rozwiązania umowy, zatem zwolnienia go od pracy nie może powód kłaść na poczet stosunku prawnego, powstałego przez wypowiedzenie (§ 1160 u. c., §§ 19, 20, 22 ust. z 16 stycznia 1910 r. L. 20 Dz. u. p. austr.). Na temże stanowisku stoi niemająca w tym sporze zastosowania, obowiązująca obecnie ustawa z 16 marca 1928 r. L. 35, poz. 323 Dz. U. Rz. P. art. 30¹⁾.

Powód był przeto po dzień 31 lipca 1926 r. obowiązany do pracy u pozwanej, a jeśli w r. 1926, przed tym dniem, przez nieprzerwany czas przeszło trzech miesięcy, za zgodą i wolą pozwanej nie pracował, zaś zapłatę za ten czas otrzymał, zaszczyt wymogi płatnego urlopu, należnego z ustawy.

Zapłata za urlop w r. 1926 nie należy się też powodowi w myśl § 22 rozp. z 11 czerwca 1923 r. L. 62, poz. 464 Dz. U. Rz. P. 2).

Wypowiedzenie umowy i jej rozwiązanie są to dwa pojęcia prawne, między sobą bezwzględnie różne, nie zaś jednoznaczne, jak to przyjmuje wyrok zaskarżony.

Wedle § 22 wyżej cyt. rozp. L. 464/923 Dz. U. Rz. P. należy się pracownikowi zapłata za czas urlopu, jeśli przed udzieleniem mu urlopu rozwiązano umowę o pracę. Umowę z powodem rozwiązano z dniem 31 lipca 1926 r., zatem przed rozwiązaniem umowy udzielono powodowi płatnego przez pracodawcę czasu, wolnego od pracy i to w rozmiarze przeszło trzykrotnie wyższym od ustawowego. Zrzeczenie się przez pozwaną usług powoda w tym czasie, przy równoczesnem wykonaniu własnych obowiązków umownych co do zapłaty, wyczerpuje wszystkie ustawowe znamiona urlopu. Pozwana byłaby niewątpliwie wolna od zapłaty za urlop, gdyby przed 31 lipca 1926 r. zwolniła go od pracy na miesiąc, a zażądała jego pracy przez pozostały okres czasu, wynoszący nad dwa miesiące. Jeśli także za ten okres ostatni, ponad swój obowiązek, zwolniła go od pracy, a za cały czas zapłaciła, ustąpiła dobrowolnie ze swych praw na korzyść powoda i za tę korzyść raczej powód jej niż ona jemu, obowiązany byłby wyrównać“.

Należy przypuszczać, że trafne i wyczerpujące ujęcie zagadnienia w omówionym wyżej wyroku Sądu Najwyższego będzie na przyszłość dostateczną wskazówką dla Sądów Pracy przy wyrokowaniu w podobnych przypadkach.

¹⁾ Jest to rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o umowie o pracę pracowników umysłowych. Zasadnicze brzmienie art. 30 jest następujące:

„Po wypowiedzeniu umowy o pracę przez jedną ze stron, pracownik powinien otrzymać na swoje żądanie stosowny czas w godzinach pracy w celu szukania nowej posady co najmniej w ilości trzech dni roboczych miesięcznie. Ustalenie czasu wolnego na szukanie nowej posady nastąpi w drodze porozumienia pracownika z pracodawcą. W razie niedojścia do porozumienia decyduje obwodowy inspektor pracy“.

²⁾ Jest to rozporządzenie wykonawcze Ministra Pracy do ustawy o urloпах. § 22 brzmi jak następuje:

„Jeżeli umowa o pracę z pracownikiem, który uzyskał już prawo do urlopu, rozwiązana zostaje przez przedsiębiorcę przed udzieleniem pracownikowi urlopu, to przedsiębiorca winien wypłacić pracownikowi zapłatę za czas urlopu“.

POBÓR ZALEGŁOŚCI PODATKU MAJĄTKOWEGO.

Centralny Związek Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów komunikuje nam, że w dniu 23 marca 1931 r. Minister Skarbu wydał zarządzenie w sprawie pobrania dalszej raty podatku majątkowego w roku budżetowym 1931/32. Zarządzenie to zostało ogłoszone w № 10 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Skarbu z dnia 10 kwietnia r. b. (L. D. V. 1594/2/31) i ma treść następującą:

„Do wszystkich Izb Skarbowych i Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego (Wydział Skarbowy) oraz do wszystkich Urzędów Skarbowych Podatków i Opłat Skarbowych:

Celem częściowego osiągnięcia wpływów preliminowanych z tytułu podatku majątkowego na 1931/32 rok budżetowy, Ministerstwo Skarbu — uwzględniając położenie gospodarcze i zdolność płatniczą płatników poszczególnych kategorii majątku — zarządza dalszy częściowy pobór zaległości z tytułu podatku majątkowego w sposób następujący:

Dla płatników II i III grupy kontyngentowej od 5 stopnia wwyż skali podatkowej — wyznacza się nową ratę w wysokości 0,3% od wartości majątku, przyjętej prawomocnie za podstawę wymiaru podatku majątkowego.

Rata ta płatna będzie w terminie do dn. 15 czerwca 1931 r.

W wypadkach sprostowania wartości majątku na skutek odwołań, względnie w drodze nadzoru, należy za podstawę obliczenia nowej raty przyjąć sprostowaną wartość majątku.

Wobec zarządzonych okólnikami z dnia 19 sierpnia 1929 r. L.D.V.12046/1/29 i z dnia 18 października 1929 r. L.D.V.14113/1/29 r. przypisu całej należności z tytułu podatku majątkowego, nową ratę należy tylko odnotować w kolumnie 13 księgi bierczej i to w rubryce, w której wykazaną będzie zaległość początkowa na 1931/32 rok budżetowy.

ZEBRANIE GRUPY PRODUCENTÓW MEBLI ŻELAZNYCH I METALOWYCH.

Dnia 2 maja r. b. odbyło się w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w Warszawie zebranie Grupy Producentów Mebli Żelaznych i Metalowych przy udziale przedstawicieli wszystkich fabryk zrzeszonych w Grupie. Obradom przewodniczył w zastępstwie prezesa Grupy p. Młodzianowski p. Leon Neufeld.

Sprawozdanie z działalności Grupy w pierwszym kwartale r. b. odczytał sekretarz Grupy p. S. Gruchała. Jak wynika ze sprawozdania, największą uwagę poświęciła Grupa zagadnieniu produkcji mebli z rur stalowych, rozwijając w tej sprawie bardzo żywą działalność propagandową.

Produkcja mebli stalowych, która w ostatnich latach rozwija się bardzo poważnie, należy u nas do zupełnie nowych dziedzin wytwórczości i podjęta została dopiero w ubiegłym roku przez fabrykę „Konrad, Jarnuszkiewicz i S-ka” w Warszawie. Dzięki umiejętnemu doborowi modeli i doskonałemu opracowaniu wyrobów, meble stalowe zyskały uznanie w kołach nabywców, co umożliwiło fabryce dalsze specjalizowanie się w tej dziedzinie i rozwinięcie produkcji. Obecnie obok fabryki „Konrad — Jarnuszkiewicz” produkcję mebli stalowych rozpoczęły również: fabryka „Ostrówek” S. A. w Łochovie oraz fabryka „J. Neufeld” w Warszawie.

Na specjalne uznanie w dziedzinie propagandy używania mebli stalowych zasługuje działalność Poradni do Zastosowania Żelaza przy Syndykacie Hut Żelaznych. Na skutek porozumienia Grupy z Poradnią meble stalowe umieszczone będą na obszernym stoisku na Targach Katowickich. Również na Targach Poznań-

skich na stoisku jednej z fabryk znajdują się wystawione meble z rur stalowych polskiej produkcji.

W lutym r. b. wystąpiła Grupa Mebli Żelaznych i Metalowych do Ministerstwa Przemysłu i Handlu z memorjałem wskazującym na konieczność należytej ochrony celnej polskiej produkcji mebli stalowych. Memorjał ten przyjęty został życzliwie, a postulaty Grupy będą uwzględnione przy opracowywaniu nowej taryfy celnej. W marcu złożyła Grupa za pośrednictwem p. inż. Leopolda Szefera, członka Państwowej Rady Kolejowej, wniosek dotyczący obniżenia stawek transportowych na łózka żelazne. Wniosek ten rozpatrywany był na posiedzeniu Komitetu Taryfowego Państwowej Rady Kolejowej, który uchwalił przyjąć za podstawę taryfikacji przewozowej, zamiast obecnie obowiązujących klas 3 i 5, tylko klasę 5.

W końcu zebrania Grupy p. inż. Kapłan z fabryki „Ostrówek” wygłosił sprawozdanie o dziale meblarskim na ostatnich Targach Lipskich oraz o stanie produkcji mebli z rur stalowych w Niemczech. Jak wynika z obserwacji, niemiecka produkcja mebli z rur stalowych specjalizuje się obecnie w dziale mebli biurowych, kładąc mniejszy nacisk na meble mieszkalne.

POTRZEBA ORGANIZACJI ODLEWNICTWA HANDLOWEGO.

Odlewnictwo polskie t. zw. handlowe, to jest produkujące artykuły masowe, będące przedmiotem zapotrzebowania rynku, jak również odlewy budowlane, znajduje się obecnie w położeniu katastrofalnym.

Przelotne pomyślnie konjunktury w ubiegłych latach, jak np. w końcu lat 1928/29, nie mogły zmienić zasadniczego obrazu, charakteryzującego powolny lecz stały stan upadku odlewnictwa handlowego, datujący już od roku 1924. Na ten stan rzeczy złożyło się wiele przyczyn, z których niewątpliwie przyczyną główną jest niedostateczny rynek zbytu w stosunku do zdolności produkcyjnej krajowych fabryk, pozbawionych rynku rosyjskiego, do którego ich większość była przystosowana w okresie przedwojennym, przy jednoczesnych utrudnieniach eksportowych. Następną przyczyną jest zubożenie najważniejszego klienta t. j. rolnictwa i zanik jego siły kupczej, dalej nikły ruch budowlany w okresie powojennym oraz zupełne zubożenie kupiectwa — odbiorcy odlewów — i bankructwa hurtowników. Oto co naraziło odlewnie handlowe na dotkliwe straty, na zanik kapitałów własnych, zadłużenie i upadek niektórych firm. Zanotować należy, jako objaw znamiennej w ciągu ostatnich 7 lat, że wiele fabryk, będących początkowo własnością indywidualnych posiadaczy, nie mogąc sprostać samodzielnie swym zobowiązaniom, zmuszone były przyjmować wspólników, względnie przechodzić na spółki akcyjne lub spółki z ograniczoną odpowiedzialnością; inne znów fabryki wypuszczane były w dzierżawę, a wszystko to z konieczności dopuszczenia przyływu świeżych kapitałów z zewnątrz celem sanacji przedsiębiorstw i możliwości spokojnej pracy. Objaw ten zakwalifikować należy, jako powolne wyzbywanie się części swej własności, skutkiem utraty kapitału.

W tych warunkach zdawałoby się, że uzdrowienia stosunków należało szukać przede wszystkim w ograniczeniu produkcji, umożliwiającej pracę z jakim takim zyskiem, a to w drodze organizacji i przystosowania rozmiarów produkcji do potrzeb rynku. Mimo ogólnego zrozumienia tej zasady, w ciągu tych ostatnich lat zaobserwowaliśmy zjawisko wręcz odwrotne, że dział

ten przemysłu, mimo szeregu więcej lub mniej udatnych prób kartelizacji niektórych artykułów, pozostał i nadal pozostaje w stanie anarchicznej dezorganizacji, pociągającej za sobą bezwzględna i nieprzebierająca w środkach walkę konkurencyjną, podrywająca do reszty i tak wątle siły odlewnictwa. Rachuby poszczególnych przemysłowców na skutki tej walki w postaci zejścia z widowni pewnej ilości słabszych przedsiębiorstw i t. zw. „oczyszczenie się atmosfery“ okazały się złudne. W walce tej ulegały pewne przedsiębiorstwa, lecz tylko chwilowo; instykt samozachowawczy kierowników przedsiębiorstw zmuszał ich do poszukiwania przyływu nowych kapitałów, odbywały się: dopuszczania współników, fuzje, koncentracje, przejścia na spółki akcyjne poszczególnych przedsiębiorstw lub zgoła w inne ręce i walka trwała dalej jeszcze silniejsza i bardziej zawzięta. W ten sposób walka ta nikomu nie przysporzyła żadnej korzyści, lecz wręcz przeciwnie wszystkim przyniosła niepowetowane straty, czyniąc z silnych przedsiębiorstw słabe, rujnując słabsze, które jednak odżywały nanowo dzięki pomocy zewnętrznej i podejmowały walkę nanowo.

Jedną z form tej walki — to rozszerzenie programu produkcji. Jeszcze przed kilku wzgl. kilkunastu laty istniała jakaś specjalizacja fabryk. Fabryki poświęcały się wyrobowi 2-ch, 3-ch artykułów, stanowiących podstawę ich egzystencji, mając dość kłopotu z asortymentowaniem towaru, innych artykułów nie wyrabiała, lub tylko dodatkowo w małych ilościach. Obecnie każda fabryka dąży wszelkimi możliwymi środkami do rozszerzenia programu swej produkcji na wszystkie artykuły z zakresu odlewnictwa handlowego, zastrzegając walkę konkurencyjną i jeszcze więcej zbijając ceny. Przykładowo mieliśmy 2 odlewnie buksów do wozów, obecnie wyrabia je kilkanaście odlewni; radiatora do centralnego ogrzewania produkowały 3 przedsiębiorstwa, obecnie 7; płyty kuchenne i ruszty leje tak znaczna liczba odlewni, że trudno z dokładnością podać ich ilość. Dodać należy, że produkcję odlewów podjęły niektóre huty, które nigdy dawniej nie trudniły się tą specjalnością, poszukując na tej drodze zbytu dla produkowanego przez siebie surowca.

W takim stanie rzeczy okresy chwilowej koniunktury przy słabej i krótkoterminowej organizacji nie mogły być wyzyskane korzystnie dla przemysłu, a tem więcej nie mogły przysporzyć fabrykom zapasu sił na przetrwanie nadchodzącego kryzysu. Kryzys zastał odlewnictwo handlowe nieprzygotowane do podjęcia z nim walki i przetrwania, wszelkie istniejące jeszcze porozumienia prysły, walka przybrała formy zdecydowane i stała się powszechna. Najdotkliwszym jednak staje się to, że fabryki przestają już konkurować ceną, która odbiega daleko wdół od kosztów własnych, przeciągają się natomiast w długości udzielanych odbiorcom kredytów. Ceny są już tak zbitne, że dalsza zniżka nie jest możliwa, lecz chęć wyzbycia się nagromadzonych w magazynach towarów jest tak wielka, że towar oddawany jest wprost na każdych warunkach płatności. Towar włacza się w rynek, który pochłonać go nie może, kupcy biorą go tylko dlatego, że nie potrzebują na razie za niego płacić, względnie dlatego, że wiedzą, że i tak za niego płacić nie będą. Obliga kupców względem przedsiębiorstw przemysłowych rosną stale i przekraczają ich siłę i granicę wypłacalności. Obligo przez nikogo nie jest kontrolowane i żadna fabryka, oddając swemu odbiorcy towar na długie kredyty, nie wie wcale w jakim stopniu odbiorca jest już

zadłużony u firm konkurencyjnych. Nie trzeba wiele słów, aby dowieść, jak taka gospodarka jest rujnująca; musi ona spowodować niewypłacalność odbiorców, a co zatem idzie — ruinę przedsiębiorstw przemysłowych.

W uznaniu całego tego stanu rzeczy musimy przyjść do przekonania, że tylko celowa i planowa organizacja przemysłu odlewniczego może przyjść z pomocą i stopniowo przeprowadzić uzdrowienie stosunków; pracą nad stworzeniem tej organizacji podejmie Zarząd Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, który, opierając się na zaleceniach Rady Związku, zamierza przystąpić do zainicjowania szeregu porozumień w przemyśle metalowym.

Z analizy obecnej koniunktury na rynku odlewów żeliwnych nie wydaje się w chwili bieżącej możliwym, ani gospodarczo uzasadnionem podwyższenie cen na odlewy. Nie sądzimy zatem, aby konwencja, względnie syndykat oparty na porozumieniu cen mógł mieć widoki urzeczywistnienia. Stoi temu na przeszkodzie nie tylko ogólne bojowe nastawienie wzajemne poszczególnych przedsiębiorstw po zbyt jeszcze świeżem rozbiciu się Centrali Handlowej Odlewni Żeliwa, ale i brak pewności, że inne nieskartelizowane odlewnie, z pośród dwustu kilkudziesięciu istniejących w Polsce, nie podejmą niezwłocznie produkcji skartelizowanego artykułu, aby uzyskać wygodną sytuację outsider'a, z chwilą, gdy tylko cena na rynku stanie w cokolwiek tylko lepszym stosunku do kosztów wytwarzania.

Dopóki zatem zasada ochrony programu produkcji nie będzie mogła być przeprowadzona w całym odlewnictwie, kartele cen będą mogły powstać tylko dla tych artykułów, których podjęcie produkcji wymaga większych inwestycji, wzgl. specjalnych znajomości technicznych.

Inaczej zgoła przedstawia się rzecz, jeżeli chodzi o uregulowanie najdotkliwszej bolączki, o której wspomnieliśmy wyżej, mianowicie o unormowanie warunków płatności przy sprzedaży. Na podstawie ankiety, przeprowadzonej osobiście przez jednego z pracowników P. Z. P. M., we wszystkich ważniejszych odlewniach handlowych udało się stwierdzić jednomyślny niemal pogląd przedstawicieli odlewni na realność porozumienia ścisłego, regulującego warunki płatności przy sprzedaży i stawiającemu tamę wewnętrznemu, nazwijmy — „dumpingowi“ kredytowemu.

Opierając się na tych danych, P. Z. P. M. w najbliższych dniach zainicjuje zebranie wszystkich odlewni żeliwa, wyrabiających odlewy handlowe, na którym przedłożony zostanie projekt ścisłego porozumienia się wzajemnego w zakresie warunków sprzedaży i płatności.

Nowopowstała organizacja miałaby za zadanie prowadzenie ścisłej ewidencji obliiga klientów dla użytku kontrahentów oraz przestrzeganie i kontrolę nad wypełnieniem ustalonych warunków płatności, przewidując rygory i kary konwencjonalne na kontrahentów, którzyby nie podporządkowywali się warunkom umowy i uchwałom konwencji.

W powołaniu do życia organizacji, opartej na wzajemnych zobowiązaniach, P. Z. P. M. widzi jedyną drogę do zaradzenia tak dotkliwemu złu, trapiącemu polskie odlewnictwo żeliwa, jaką jest niemożność otrzymania swych należności za dostarczony klientom towar; przez tą pracę ma również nadzieję dokonać pierwszego etapu na drodze uzdrowienia obecnych stosunków w odlewnictwie żeliwa.

MEBLE STALOWE W ZAMECZKU P. PREZYDENTA RZPLITEJ W WIŚLE.

Meble stalowe zostały najwcześniej wprowadzone w Stanach Zjednoczonych. Przyjęły się tam szybko w restauracjach, sklepach, hotelach, kinach, szpitalach, szkołach i t. p., czyli wszędzie tam, gdzie względy higieny i trwałości wysuwają się na plan pierwszy. Specjalnie rozwinęło się używanie mebli stalowych, sporządzonych według zasad naukowej organizacji, w lokalach handlowych i przemysłowych w formie etażerek, biurek, stolików, krzeseł, taboretów, kartotek, szaf na książki, ubrania i narzędzia. W Ameryce 90% wszystkich mebli biurowych wytwarza się ze stali, a tylko

O rozpowszechnieniu mebli stalowych nawet w konserwatywnej Anglii świadczy fakt, że wartość produkcji tychże wzrosła:

z 127 000 £ w r. 1923
do 840 000 £ w r. 1930

import natomiast osiągnął obecnie sumę 250 000 £.

Nic też dziwnego, że poszczególne kraje, posiadające rozwinięte przemysły żelazne zainteresowały się, za pośrednictwem swych „Poradni dla Zastosowań Żelaza” zagadnieniem mebli stalowych, zarówno ze strony produkcji i obrotu jak i konsumpcji, prowadząc również w tym kierunku celową, szeroko pojętą akcję propagandową.

10% z drzewa. Za przykładem Stanów Zjednoczonych poszły kraje europejskie, rozszerzając znacznie ten dział produkcji tak co do ilości fabryk jak i ich programu. W samych np. Niemczech jest obecnie 49 zakładów zrzeszonych w „Związku Fabryk Mebli Stalowych”. Dwie wielkie fabryki, wytwarzające dotychczas wyłącznie meble drewniane przeszły ostatnio na produkcję mebli stalowych. W Berlinie 10%, w Hamburgu, Lipsku

W Polsce powszechnie używane są od wielu lat jedynie tóżka żelazne. Od niedawna celowość używania również innych mebli żelaznych znajduje i wśród naszej publiczności więcej zrozumienia.

W końcu 1930 r. utworzona została w „Polskim Związku Przemysłowców Metalowych”, „Grupa Producentów Mebli Żelaznych i Metalowych”, która, współdziałając ściśle z „Poradnią”, zajęła się ustaleniem

i Monachjum — 8% mieszkań posiada już meble stalowe. Wzrost procentowy konsumpcji stali w dziale mebli wyniósł w Niemczech w stosunku do 1927 r.:

w 1928 r.	w 1929 r.
40%	72%

We Francji i Anglii rozpowszechniają się obok mebli szpitalnych i biurowych, stalowe meble luksusowe dla komfortowych, nowoczesnych mieszkań, stanowiące szczyt dobrego stylu i wycucia estetyki.

potrzeb podjęcia nowych działów produkcji w meblach żelaznych, nie wyrabianych dotychczas w Polsce.

Na posiedzeniach wyżej wymienionej Grupy, po zapoznaniu się z materiałami dostarczonemi przez „Poradnię dla Zastosowania Żelaza”, uznano za najpilniejsze podjęcie fabrykacji mebli biurowych i szkolnych. Celem wyboru i sprowadzenia odpowiednich wzorów z zagranicy przedstawiciele zainteresowanych fabryk udali się na wiosenne Targi Lipskie. Dużym sukcesem o charakterze propagandowym było dostarczenie przez

warszawską firmę „Konrad, Jarnuszkiewicz i S-ka“ z swego nowo uruchomionego działu produkcji — całkowitego umeblowania zamku p. Prezydenta Rz. P. w Wiśle meblami z chromowanych rur stalowych wyrabianych w kraju przez Sosnowieckie Tow. Fabryk Rur i Żelaza S. A.

Nowocześnie urządzone wnętrza zamku mają szerokie okna i są pełne światła, jak widać z umieszczonych rycin. Zharmonizowano i dostosowano do tych wnętrz stalowe meble, których formy, wyzwolone ze wszelkiej tradycji, przez spokojną linię podkreślają piękno i zalety statyczne materiału. Osiągnięto w ten sposób nowe, nieznane dotąd efekty świetlne i wzrokowe przez łączenie stali ze szkłem, materiałami o zupełnie odmiennej strukturze. Efekt błyszczącej, niklowanej lub chromowanej stali, w połączeniu z kolorowym obiciem, daje duże, a jednak spokojne kontrasty.

Ogólnie rzecz biorąc, należy stwierdzić — ponieważ trwałość i higieniczność charakteryzują meble stalowe, — że w pierwszej linii powinny one znaleźć zastosowanie tam, gdzie powyższe cechy dyktują celowość ich używania. A więc prócz szpitali, kuchni, restauracji i t. p. również zakłady przemysłowe, hotele, sklepy, biura, koszaży i szkoły wymagają zastosowania mebli stalowych.

Stalowe meble znormalizowane i masowo produkowane znajdują więc zapewne — podobnie jak w innych krajach — również w Polsce szerokie rozpowszechnienie i przyczynią się również do podniesienia tak nikłych cyfr konsumpcji żelaza rynku wewnętrznego.

Marcin Krzymuski.

ZE ZRZESZENIA PRZEDSIĘBIORSTW RADJOTECHNICZNYCH.

W dniu 26 kwietnia r. b. w siedzibie Stowarzyszenia Kupców Polskich odbyło się VI doroczne walne zebranie członków Zrzeszenia Przedsiębiorstw Radjotechnicznych w Polsce. Obrady zagał Prezes Rady p. Inż. E. Kühn, poczem do prezydium przez aklamację zostali powołani p. A. Klimkiewicz jako przewodniczący oraz pp. Inż. Dawidowicz z Łodzi i M. Dojlicki. Po zatwierdzeniu protokołu z poprzedniego zebrania wygłoszone zostało obszernie sprawozdanie z działalności Zrzeszenia za rok ubiegły.

Walne Zebranie jednomyślnie zatwierdziło sprawozdanie oraz udzieliło Zarządowi całkowitego absolutorjum, poczem został ustalony preliminarz dochodów i wydatków na bieżący rok operacyjny. Ożywione obrady wywołały wnioski dotyczące zmian statutu Zrzeszenia. Zmiany te okazały się niezbędne w związku z podjętą przez Zrzeszenie akcją szerokiej konsolidacji zawodowej w ramach Zrzeszenia wszystkich przedsiębiorstw radjotechnicznych na terenie całego kraju. Następnie przewodniczący zarządził wybory do władz Zrzeszenia. W wyniku dokonanych wyborów do Rady na wakuujące mandaty z powodu dokonanego wylosowania zostali powołani: pp. Inż. E. Kühn, Dyr. G. Rüdiger, Inż. E. Heller, Dyr. J. Szulfryd; w charakterze zastępców pp. Dyr. R. Rudniewski i A. Klimkiewicz.

Do Komisji Rewizyjnej wybrani zostali pp. Inż. A. Golde, H. Heidenberg oraz A. Krug, na zastępców zaś pp. Z. Seid oraz Inż. Rosengarten. Komisja Kwalifikacyjna została powołana w składzie następującym: pp. Dyr. A. Wiesenberg, Dyr. A. Józefik, Inż. M. Koneczny, Inż. H. Zajczyk, Prof. I. Friede.

POROZUMIENIA W PRZEMYSŁE.

W sprawozdaniu Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie o sytuacji gospodarczej w okręgu Izby za miesiąc marzec 1931 r. znajdujemy wiadomość o powstaniu dwóch syndykatów przemysłowych: w przemyśle gumowym i w przemyśle drzewnym. O pierwszym z nich sprawozdanie zawiera informację następującą.

„Trwająca dotychczas na rynku *obuwia gumowego* dezorganizacja ustąpiła miejsca pewnemu uspokojeniu w związku z założeniem syndykatu p. f. „Centralne biuro sprzedaży polskich fabryk obuwia gumowego“. Syndykat, kontrolujący produkcję obuwia gumowego wartości 60 milj. zł, obejmuje wszystkie polskie fabryki z wyjątkiem firmy Szweikert'a w Łodzi; fabryka ta jednak w okresie sprawozdawczym zawarła z syndykatem konwencję w celu ujednostajnienia cen i warunków sprzedaży, pozostawiając sobie prawo samodzielnej sprzedaży swoich wyrobów“.

Wiadomość o drugim syndykacie brzmi jak następuje.

„Okres sprawozdawczy przyniósł założenie w Warszawie syndykatu fabryk *posadzek parkietowych*, obejmującego kilka największych małopolskich i poznańskich wytwórni posadzek, które reprezentują około 60% ogólnopolskiej produkcji. Organizacja ta opiera się na skontyngentowaniu produkcji między poszczególnych członków i utworzeniu wspólnego biura sprzedaży. Eksport zagranicę nie jest objęty syndykatem. Jak słyhać, istnieje tendencja rozszerzenia ram syndykatu przez wciągnięcie do organizacji pozostałych — między innymi i warszawskich — wytwórni“.

STOSUNKI HANDLOWE Z WENEZUEŁĄ.

W № 17 Komunikatu Informacyjnego Państwowego Instytutu Eksportowego z r. b. znajdujemy następującą informację, pochodzącą z poselstwa polskiego w Rio de Janeiro:

Na początku r. b. bawił w Paryżu p. Regnier, Radca Handlowy przy poselstwie francuskim w Wenezueli, który udzielił miesięcznikowi paryskiemu „Revue de l'Amérique Latine“ informacji na temat stosunków handlowych z Wenezuelą. Uwagi te — ze względu na ich ogólne ujęcie — podajemy poniżej.

Wenezuela ma w stosunku do swego obszaru (przeszło 1 milion km²) niewielką liczbę ludności (3,1 miliona mieszkańców), lecz handel zagraniczny osiągnął w r. 1928, w przerechnowaniu na walutę polską, około 1750 milionów złotych, a przywóz wynosił w tym roku 710 milionów złotych. Jeżeli wziąć pod uwagę, że handel zagraniczny zamyka się poważnym saldem na korzyść kraju, dzięki czemu waluta i finanse Wenezueli znajdują się w pomyślnym stanie*), a kraj cieszy się zdrowym zaufaniem, to dochodzi się do wniosku, że rynek wenezuelański przedstawia korzystne możliwości dla ekspansji przemysłu eksportowego.

Do niedawna Wenezuela była krajem wyłącznie rolniczym, lecz dzięki rozwojowi przemysłu naftowego znalazła nowe źródła pomyślnego rozwoju i dzisiaj zajmuje już drugie miejsce w produkcji światowej ropy naftowej po Stanach Zjednoczonych i przed Meksykiem. Z drugiej strony inne gałęzie przemysłu narazie nie wykazują żadnego postępu w tym kraju. Istnieją zaledwie cztery

*) Stan waluty może być dobry, a stan finansów w tym samym czasie — zły (jak np. obecnie w Polsce); ale ani jeden, ani drugi nie zależy od bilansu handlowego. Patrz „Przemysł Metalowy“ № 8 i 10 z roku 1929. (Przyp. Red.).

fabryki włókiennicze, kilka fabryk mebli i konserw żywnościowych i kilka fabryczek mydła i piwa. Poza tem Wenezuela musi się zaopatrywać w całości w produkty zagraniczne.

Stany Zjednoczone mają na tym rynku wpływ dominujący dzięki bliskości geograficznej, sieci własnych oddziałów bankowych, domów handlowych i innych organizacji, jak i dzięki posiadaniu dużej ilości źródeł naftowych w tym kraju.

Jakież są przyczyny, że mimo jednolitości stawek celnych dla wszystkich krajów obrotu handlowe Francji z Wenezuelą są niższe od obrotów Wielkiej Brytanji, Holandji lub Niemiec? Zdaniem p. Regnier'a są dwie przyczyny zasadnicze: rzadkie połączenia okrętowe z Francją do Wenezueli, a następnie metody handlowe eksporterów francuskich, które pozostawiają często dużo do życzenia.

Jest niewątpliwie dużo produktów francuskich, które mogłyby znaleźć zbyt w Wenezueli, jak np. wina i likiery, artykuły paryskie, odzież i konfekcja, produkty chemiczne i farmaceutyczne, galanterja, szkło, instrumenty chirurgiczne, żelazo i stal, maszyny i narzędzia, wyroby włókiennicze i t. p. Lecz warunkiem nieodzownym dla tranzakcji z Wenezuelą jest posiadanie przedstawiciela na miejscu. Poza tem jest rzeczą ważną stosowanie się do następujących wskazówek:

- 1) prowadzić korespondencję w języku hiszpańskim;
- 2) załączać do każdej przesyłki towarowej 4 faktury konsularne, wypełnione z całą skrupulatnością;
- 3) starać się o możliwie dobre a zarazem lekkie opakowanie, gdyż stawki celne obliczone są według ciężaru brutto;
- 4) nie żądać zapłaty w gotówce, ani w formie traty akceptowanej, gdyż importer wenezelański nigdy nie akceptuje traci ani nie płaci gotówką dopóki nie widział towaru.

Z powyższego wynika, że, by móc sprzedawać do Wenezueli, trzeba mieć tam przedstawiciela konsygnatarjusza.

Do powyższych cennych uwag Rady Handlowego Francji dodać należy życzenie (wyrażone przez „Revue de l'Amérique Latine” pod adresem kupców francuskich), by także eksporterzy polscy zechcieli zastosować się do tych wskazówek i by z nich wyciągnęli należyta naukę. A to, co się w tych uwagach mówi o Wenezueli, powtórzyć się da niemal w całości i o warunkach i zwyczajach handlowych także Brazylii i innych krajów południowo-amerykańskich.

WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY.

Zarobki robotnicze w Wielkiej Brytanji. Angielskie Ministerstwo Pracy opracowało zestawienie stosunku zarobków robotniczych w roku 1931 do zarobków z 1914 roku.

Tygodniowa przeciętna zarobków robotniczych wykazuje w dniu 1 lutego r. b. wzrost w porównaniu z zarobkami z 1914 roku o 70 — 74%; natomiast zarobki godzinowe wykazują wzrost większy, bo 90 — 100%. Po uwzględnieniu, że w czasie tym koszty utrzymania wzrosły o 52%, wskaźnik wzrostu realnych zarobków robotniczych wyrazi się w wysokości 13% dla przeciętnej tygodniowej i 25 — 30% dla zarobku godzinowego.

Pomimo to starania o obniżenie zarobków robotniczych w Anglii, prowadzone na tle kryzysu światowego i szczególnie niepomyślnej koniunktury przemysłu angielskiego, nie dały do tej pory poważniejszych rezultatów. Jedynie w Południowej Walji udało się przeprowadzić nieznaczne obniżenie zarobków robotniczych w górnictwie o 6,25% a w kolejnictwie o 4 — 4,5%.

W przemyśle maszynowym przemysłowcy zaproponowali robotnikom zwiększenie czasu pracy z 47 godzin na tydzień na 48 godzin, oraz zmniejszenie sta-

wek za godziny nadliczbowe i pracę nocną. Propozycja ta spotkała się ze zdecydowanym sprzeciwem związków zawodowych, wskutek czego pertraktacje w tej sprawie nie dały na razie żadnego pozytywnego wyniku.

Należy stwierdzić, że o ile robotnicy nie rozumieją konieczności obniżenia swoich zarobków, przemysł maszynowy w Anglii będzie zmuszony do dalszego ograniczania zatrudnienia, a nawet do likwidacji niektórych działów fabrycznych.

Przywóz maszyn do Brazylii. W związku z kryzysem gospodarczym, jaki przechodzi Brazylija, został wydany dekret, który zakazuje na okres 3-ich lat przywozu maszyn aparatów i instrumentów, używanych w tych działach wytwórczości, które obecnie odczuwają w Brazylii nadprodukcję. Działanie tego dekretu rozpocznie się z chwilą ogłoszenia rozporządzeń wykonawczych. Od zakazu będą zwalniane maszyny, przeznaczone na zastąpienie analogicznych, pracujących dotąd w kraju, lecz zużytych, oraz maszyny, mające posłużyć do zmodernizowania produkcji oraz uruchomienia nowych jej działów. Odnośne pozwolenia przywozu wydawane będą przez Ministerstwo Pracy.

Zwyżki cel w Chile. Z dniem 9 kwietnia 1931 r. weszły w życie nowe podwyższone stawki celne od znacznej ilości towarów, jak np. od surowca odlewniczego, wielu wytworów chemicznych, benzyny, nafty, żelaza i stali w sztabach, blachy, aluminium, miedzi, cyny, cynku i ołowiu, od drutu żelaznego, od wielu wyrobów żelaznych, od lokomotyw, samochodów.

O ujednostajnienie nomenklatury celnej. Komitet rzeczoznawców, któremu Liga Narodów zleciła ujednostajnienie nomenklatury towarów w taryfach celnych, zebrał się ponownie w Genewie w d. 16 kwietnia r. b. Komitet opracował obecnie działy: obuwia, kapeluszy i czapek, parasoli i lasek, oraz zegarów. W dalszym ciągu Komitet opracowuje inne działy: konfekcję, przyrządy naukowe, środki przewozowe, kolejowe, samochody, statki i aeroplany. Obrady Komitetu potrwać do 2 czerwca. Ostatnia sesja odbędzie się w czerwcu. Komitet pracuje od lipca 1927 r. Projekt nomenklatury przekazany będzie Komitetowi Ekonomicznemu Ligi Narodów.

Inwestycje drogowe a bezrobocie. Według obliczeń amerykańskich około 110 państw autonomicznych całego świata wyda w 1931 r. na budowę dróg i obiektów drogowych blisko 3 miliardy dolarów. Te kolosalne inwestycje wskazują na to, że wszystkie państwa świata znajdują w budowie dróg jeden z ważniejszych środków zapobiegających bezrobociu. Potwierdzeniem tego jest fakt, że kapitały inwestowane na drogi w 1930 r. były daleko większe niż w 1929, zaś rok 1931 będzie pod tym względem rekordowy.

Przemysł maszynowy austriacki wobec paktu celnego. Związek przemysłu maszynowego austriackiego obradował w dn. 17 kwietnia r. b. nad sprawą zamierzonej unji celnej z Niemcami i doszedł do wniosku, iż unja ta zagraża poważnie istnieniu tej ważnej gałęzi przemysłu. Unja nie da przemysłowi austriackiemu szerszego rynku zbytu. Koszty produkcji wzrosną, gdyż płace robocze będą dążyły do zrównania się z poziomem płac w Rzeszy, a to dlatego, że cło od zboża, a przez to i koszty utrzymania podniosą się.

Tymczasowa wewnętrzna linja celna nie wystarczy do ochrony przemysłu austriackiego. W rezultacie przemysł maszynowy austriacki obawia się o swe losy w razie dojścia do skutku projektowanej unji celnej.

RYNEK TOWAROWY NA SUROWCE I ARTYKUŁY TECHNICZNE DLA PRZEMYSŁU METALOWEGO.

Ceny hurtowe na surowce i artykuły techniczne dla przemysłu metalowego w dniu 7 maja 1931 r. w złotych (podług danych S. A. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi“).

a) za 1 tonne franco wagon stacja załadowania:	Zł. gr.
Surówka „Starachowicka“ (franco wagon huta) № 0 . . .	215.—
„ „ „ „ „ № 1 . . .	210.—
„ „ „ „ „ № 2 . . .	205.—
Złom żeliwny (fragment lany „maszynowy”)	—
Żelazo handlowe krajowe	350+2%
Bednarka gorąco walcowana	422,5+2%
„ zimno walcowana	—
Walcówka (druć okrągły od 5 1/2 do 13 mm., kwadratowy od 5 1/4 do 8 mm.)	398,5
Blacha (cena zasadnicza) gruba 5 m/m i wyżej	432,5+2%
„ cienka do 5 m/m	525+2%
Koks karwiński	67.—
„ górnośląski twardy	47.40
Koks górnośląski miękki	47.40
Węgiel kowalski myty cieszyński	67.—
„ górnośląski gruby	40.—
„ górnośląski kostka	42.—
„ dąbrowski gruby	38.—
„ dąbrowski kostka	39.—
Cegła ogniotrwała normalna	135.—
„ kopalakowa	150.—
Gлина ogniotrwała mielona	60.50
Mączka szamatowa	80.—
Zaprawa szamatowa	70.10
Kamień wapienny	7.60

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej w dn. 7. V. 1931 r. w złotych po kursie dnia za tonnę metr.

Aluminium	—	Miedź standard	1725
Antymon	—	Ołów miękki	507
Cyna standard	4508	Nikiel	—
Cynk hutniczy	456	Rtęć	—
Miedź elektrolityczna	1858	Srebro za 1 kg	77

Patenty udzielone przez Urząd Patentowy.

- 12550. *Deutsche Babcock & Wilcox Dampfkessel-Werke Aktiengesellschaft.* Baterja zaworów do kotła kapielowego o ciśnieniu atmosferycznym.
- 12550. *Otton Frank.* Kłapa do zlewów.
- 12447. *Pongracz & Bock Armaturen & Metallwarenfabrik, Aktiengesellschaft.* Baterja zaworów do kotła kapielowego o ciśnieniu atmosferycznym.
- 12444. *John Bradley i Harry Hardy.* Urządzenie do odwijania dodatkowej osnowy w krosnach tkackich.
- 12453. *Johann Gabler.* Urządzenie do przytrzymania wałka.
- 12650. *Juljan Tokarski, Stanisław Jamróz i Mieczysław Bernard Müller.* Urządzenie do oczyszczania i sortowania kopalni, w szczególności fosforytów.
- 12571. *Herbert Schröder.* Maszyna do krajania i kształtowania ciasta.
- 12651. *Moses Ringler.* Korona ratunkowa odczepiana z nożem do przecinania liny wiertniczej.
- 12646. *Franciszek Pelc.* Urządzenie zabezpieczające w wieży wiertniczej.
- 12622. *Paweł Chrobok.* Przyrząd do rozpylania pyłu kamiennego.
- 12607. *Mannesmannröhren — Werke.* Sposób i urządzenie do walcowania wygładzonych kalibrowanych rur.
- 12592. *Fried. Krupp Grusonwerk Aktiengesellschaft.* Przenośnik z dwoma lub więcej obok siebie umieszczonymi łożami, doprowadzającymi materiał do walcowania. Dodatki do patentu № 11645.
- 12682. *Langer Fuel Saving Corporation of America.* Urządzenie do górnego doprowadzania powietrza do palenisk.

Źródła zakupu.

- Aparaty do spawania:**
Tow. Akc. „Perun“, Warszawa. Biuro: Hortensja 6, tel. 689-34. Fabryka: Grochowska № 52, tel. 10 11-16.
- Aparaty optyczne i precyzyjne:**
H. Kolberg i Spółka, Spółka Akcyjna w Warszawie, ul. Grochowska 35.
- Aparaty dla przetworów chemicznych i farmaceutycznych.** Zrzeszenie kotlarzy miedzi, Warszawa, ul. Prądzyńskiego 6, Tel. 182-27.
- Blachy dziurkowane (sita):**
Wytwórnia Blach Dziurkowanych „Sita“ Warszawa, Wiatraczna 15, tel. 10 01 92, 10 13 10.
- Dźwigi osobowe i osobowo-ciężarowe:**
Fabryka Maszyn „Moc“ Sp. Akc., Warszawa, Wolska 121, tel. 748-30.
• „Bracia Jenike, Fabryka Dźwigów Spółka Akcyjna“, Warszawa, Aleja Jerozolimska 20, telefony: 629-64 i 220-00.
- Dźwigniki — Łańcuchy:**
„Bracia Jenike, Fabryka Dźwigów Spółka Akcyjna“, Warszawa, Aleja Jerozolimska 20, telefony: 629-64 i 220-00.
- Dźwigniki osobowe i ciężarowe:**
Warsz. Fabr. Masz. windowych „Sita“. Chłodna 5, tel. 647-78.
- Druty — gwoździe — siatki:**
Druty surowe i ocynkowane gładkie i kolczaste, gwoździe, siatki ogrodzeniowe i rzeczne, wkłady materacowe i t. p. Wadowicki Przemysł Druciany założyciela Józefa Goreckiego. Wadowice (Małopolska).
- Druty stalowe sprężynowe,** jasne i ocynkowane, między innymi specjalnie do wyrobu materaców, poleca Belgijska Sp. Akc. Warszawskiej Fabryki Drutu, Sztyftów i Gwoździ, Warszawa, Praga, Objazdowa 1, t. 10 06-81, 10 10-79, 10 00-61.
- Elektrody do spawania łukiem elektrycznym:**
Franc. Tow. Akc. „Perun“ Warszawa, Oddział w Polsce. Biuro: ul. Hortensja 8, tel. 689-34 i 762-99. Fabryka: ul. Grochowska 52, tel. 10 11-16.
- „Elektrotechnika“.** Fabryka Żyrandoli elektrycznych A. Marciniak, Spółka Akcyjna, Warszawa. Zarząd i Fabryka, ul. Wronia 23, tel. 795-08, 792-02. Wzorownia, ul. Złota 49, telefon 260-76, 260-06.
- Elektrotechnika:**
Ogniwa wszelkiego rodzaju, baterje kieszonkowe i anodowe, wkrećki i nakrećki mos. z gw. do met. „Hencil“, Sp. z o. o., Warszawa, Żelazna 67, Telefon 789-14.
- Elektrotechnika, ogniwa,** baterje kieszonkowe i anodowe, latarki elektryczne „TYTAN“ Bronisław Rejchman, Warszawa, Tamka 14, tel. 610-64.
- Elewatory (podnośniki):**
Krawczyk i S-ka w Zawierciu.
• Rybnicka Fabryka Maszyn, Sp. z ogr. por. Rybnik, G. Śl.
- Fabryka Zegarów:**
Braci Fortwängler właśc. K. F. Hettich w Warszawie, Okopowa 26, Tel. 615-47.
- Garnki i przewody rurowe:**
Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.
- Gramofonowe mechanizmy:**
Fabryka wyrobów metalowych Adolf Feigenbaum. Warszawa, Targowa 44. Tel. 10 18-55.
- Gryzarki uniwersalne:**
Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.
• Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza. Waldemar Krusche i S-ka, Pabjanice.
- Gryzarki:**
Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.
- Instrumenty dla metalurgii, mikroskopy do badania metali, aparaty mikrograficzne.** Jen. Repr. Carl Zeiss, Jena. J. Segalowicz, Warszawa Szpitalna 3, tel. 657-54 i 657-55.
- Imadła:**
Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.
- Izolacje ciepłochronne.** Franciszek Ożarowski, zakład izolacji ciepło- i zimnochronnej materiałami New allsa (85% magnezja, korkiem Nonparell i t. p.). Warszawa, Chłodna 45. Tel. 295-72.
- Kalandry:**
Tow. Akc. J. John w Łodzi.
- Kamery dezynfekcyjne:**
Tow. Akc. Bormann, Szwede i S-ka Warszawa, Srebrna 16.
- Konstrukcje budowlane:**
Polska Fabryka Siatki Jednolitej Hr. St. Ledóchowski Sp. Akc., Warszawa, ul. Przemysłowa 24, Telefon 672-35.
- Koła pasowe transmisyjne:**
S. Waberski i Spółka Sp. Akc. Warszawa, ul. Markowska 8.